

KVINNEN

KVINNENES Plass I FREDENS NORGE

I denne krigen på liv og død som Norge nå har ført i fem lange år har kvinnene inntatt en ærefull plass. På arbeidsplassene og i hjemmene har de med et ukuelig mot kjempet imot tyskernes utsultning og terror. Selv har de gått ut i kampen og tatt de slag den førte med seg. De har også evnet å bære tapet av den far, sønn eller ektefelle som stupte i striden. De har værget barnesinnet mot den nazistiske forgiftning og med fortvilelsens

mot strevet for å bevare barnas helse. De har slitt for å holde hjemmene sammen, de har evnet tross mangel på mat, klær og brendsel å gjøre hjemmet til en sterk og ubrytelig lenke i vår uovervinnelige norske hjemmefront.

Krigen har vært en enestående mobilisering av kvinnes evner og vilje til å gjøre en avgjørende og ærefull innsats for fellesskapet, for et fritt Norge. Og idag kan vi øyne belønningen for all vår strid og smerte — frihetens seir over slaveriet, lysets over mørket, den etterlengtede fred. En fred som må gi menneskene frihet for nød og frihet for frykt.

En fred som skal gi oss disse goder kommer ikke av seg selv, vi må alle være med og sikre oss den for framtiden. I de land som hittil er blitt befridd fra tysk okkupasjon har vi sett at store og vanskelige gjenreisingsproblem har tårnet seg opp for befolk-

ningen. Vi må også være forberedt på å møte vanskene i den første tiden etter krigen. Og nettopp da gjelder det at kvinnene som har gjort en så stor innsats i krigen kan fortsette sitt verk under freden. Nå gjelder det ikke å slappe av men gjennom en positiv kamp for fellesskapets idealer varig å sikre oss frihet og fred.

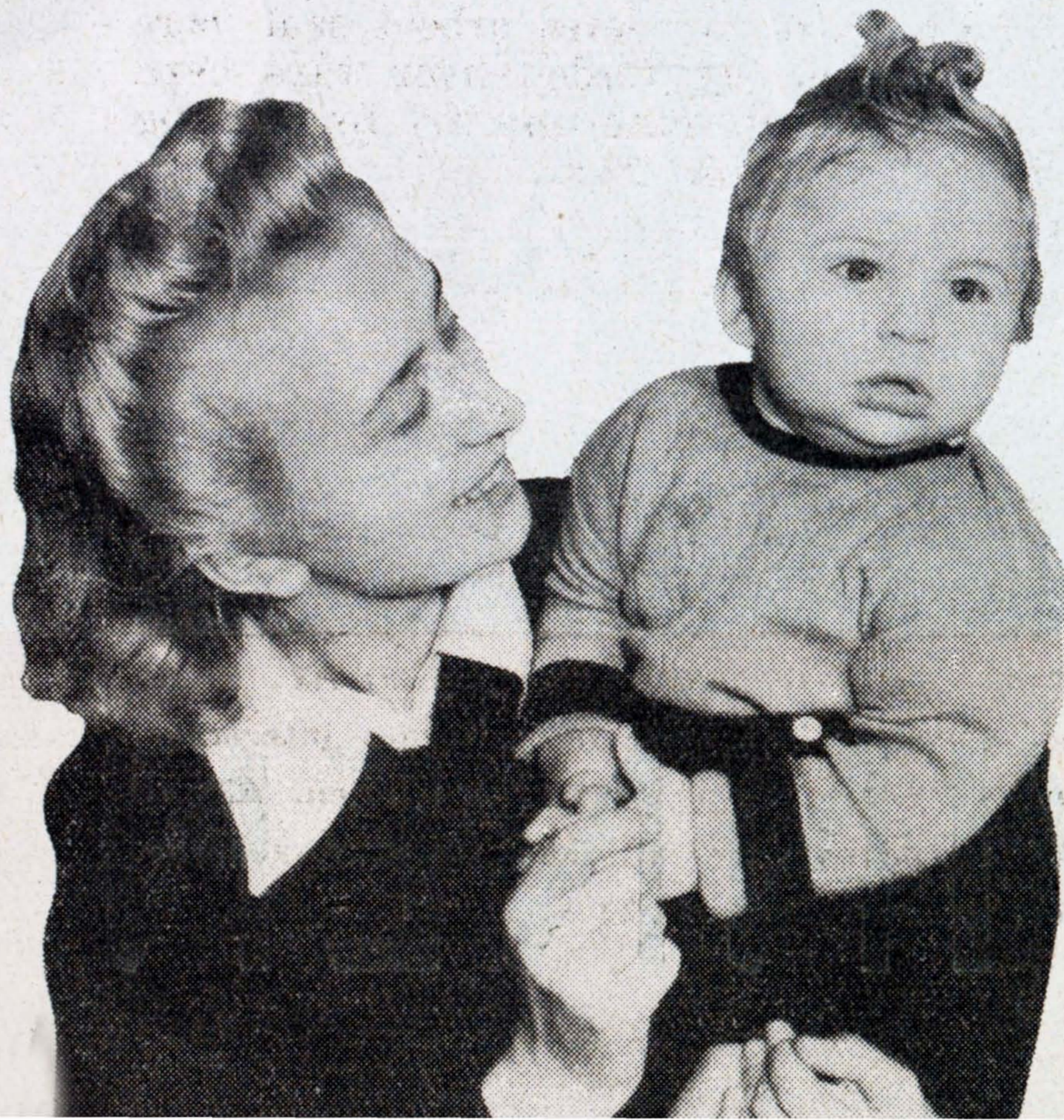
Norge skal starte på nytt og da skal vi utnytte alle de dyrekjøpte erfaringer som krigen har gitt oss. Folket skal ha noe igjen for det blod, svett og tårer som krigen har kostet. Vi har sett hvilke krefter som har kunnet reises i krig, vi har sett at egeninteressene da har måttet vike for samfunnssyn og samfunnsinteresser. En slik innsats må vi også kunne gjøre for freden.

Kvinnene utgjør flertallet i Norge. Gjennom sin deltakelse i samfunnslivet vil de nå få sin

store sjanse til å drive utviklingen i vårt land over i det riktige spor. Vi skal gjenreise landet vårt som er plyndret og herjet av tyskerne. Denne gjenreisningen må skje ut fra et sosialt syn og på det økonomiske demokratis grunn. I dette arbeidet for å reise brendte byer og ødelagte hjem må kvinnene få sin brede og rettmessige plass. De var alle med da det gjaldt å forsvare disse hjemmene i krig, de skal også være med når det gjelder å bygge dem i fred. All konservatisme når det gjelder kvinnes deltakelse i samfunnets styre og stell må gå i graven med krigen. Det nye, frie Norge skal styres av frie dyktige kvinner og menn i fellesskap. Og målet for deres arbeid skal være en ny verden hvor våre barn skal vokse opp fri for nød og fri for frykt.

ALLE MØDRE

må hjelpe sine døttre i kampen mot tvangsmobiliseringen til AT. Ingen mor må se sin datter tjene tyskernes interesser imot Norges interesser. Våre gutter kjemper ute og vil snart stå på norsk jord igjen. AT vil gjøre sitt for å hindre vår frigjøring. Du må ikke støtte forrederne. Støtt den norske fronten. Ingen norsk jente til AT.

Regjeringens mål:

Et rikere og bedre Finnmark.

Da meddelelsen kom om tyskernes herjinger i Finnmark tenkte vi med redsel på de lidelser i form av sult og frost som den plyndrete befolkning nå skulde gjennomgå. Midt på vinteren stod de der berøvet sine hjem og eiendeler ofte uten det aller nødvendigste til livets opphold.

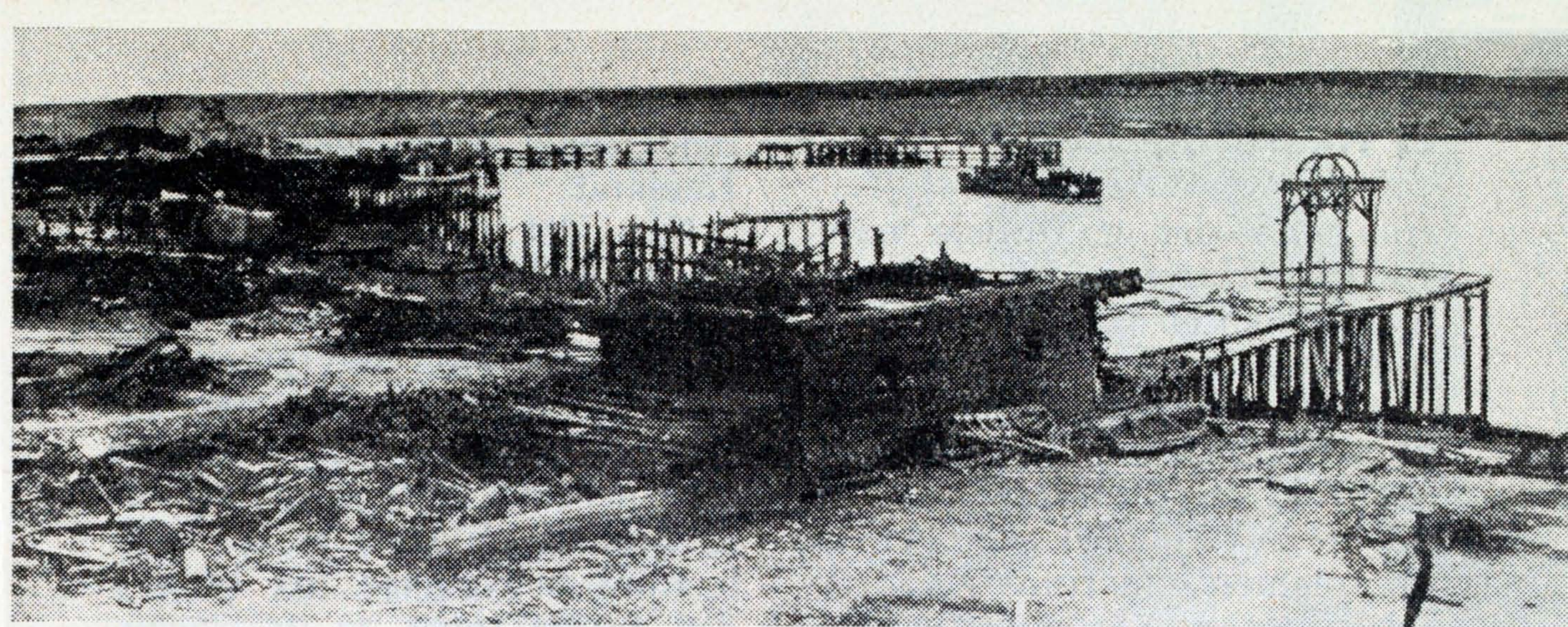
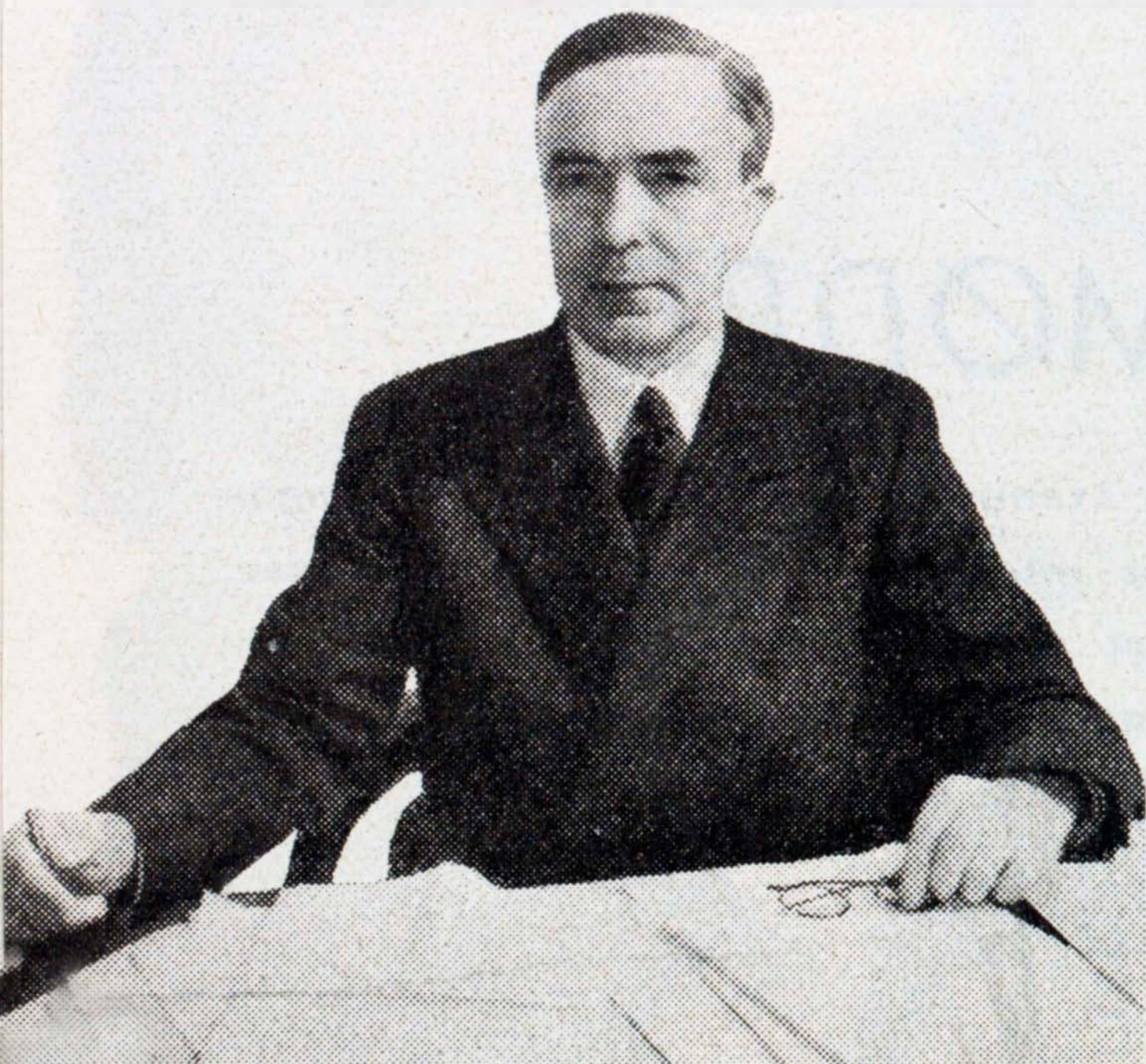
Når finnmarkingene likevel er kommet gjennom den første vanskelige tiden uten direkte hunger så skyldes dette i første rekke regjeringens raske inngripen. Så snart meddelelsen om tyskernes voldsdåd nådde London ble alle krefter satt inn for å komme befolkningen til hjelp. Flere skip ble sendt i konvoi til Kirkenes med mat,

klær og husgeråd, og av de rapporter som er nådd oss utenfra erfarer vi at befolkningen der nord nå er sikret de nødvendige forsyninger for flere måneder framover. Vår regjering har også bestemt at varene skal fordeles etter behov og ikke etter den enkeltes evne til å betale varene. Mange mangler kontanter til å kjøpe inn de nødvendige matvarer og klær. Dette skal imidlertid ikke hindre dem i å få seg tildelt sine rasjoner. Mel, sukker, kaffe og tobakk er delt ut i tilstrekkelige mengder, og særlig kaffen og tobakken ble tatt i mot med glede.

Ved siden av den nødvendige forsyning med levnetsmidler er det gjenoppbyggingen av Finnmarks næringsliv og boliger som er det store problem. For å organisere denne oppgaven har statsråd Frihagen nettopp vært i Finnmark. Tyskernes ødeleggelser av bedrifter og bebyggelse er så total at en her må ta fatt fra bunnen av. Det gjelder å utnytte den arbeidskraften som

Forts. s. 6.

Statsråd Frihagen, sjefen for Forsynings- og Gjenreisingsdepartementet.

Kirkenes etter ødeleggelsen.

KIRKENES

AV ODD BERSET

Nå skimter vi den nære dag
da de har tapt sitt siste slag.

— — —

Fra hav og øy til snø og fond
vil luften dirre — ren og klar:
En felles tanke, felles tro,
et langt og sterkt usynlig bånd,
en frihet vunnet igjen ved blod
i prøven som et folk bestod
— *vår egen frie norske ånd* —
blir kanskje alt vi har.
Men denne ånd er dyrebar:
Om skamløst plyndret, er vi rik,
for friheten vil føles slik:

Det er som om en demmet foss
blir sprengt av aldri temmet
tross!

Det stiger, vokser til et brus,
fra bygd til by, til hytte, hus
går bølgen ren som aldri før
fra is og snø mot sør.

Det liv som visnet, se, det gror!
Først langt i nord
og siden i et Norge, hvor bare
nordmenn bor:
En karrig, fattig, herjet jord
som nå blir trampet ned og
svidd.

Men rikere enn noen tror
er herjet jord som blir befridd!

Brenn ned. Svi av og ødelegg.
Svi av til siste stuevegg,
sett tysk beskyttelse i verk
nå før den svake er blitt sterk,
for trellen møter deg som fri.
Svi av hvert hus du må forbi!
Parolen følges konsekvent.

Hver bror som du har tatt —
og sendt,
hver nordmann falt ved fiende-
hånd,

Forts. s. 6.

Et rikere og . . .

Forts. fra sid. 4.

fins på stedet og fordele materialer, verktøy og andre forsyninger som en trenger for gjenoppbyggingen. Tyskerne har ødelagt våre sagbruk der oppe. Men regjeringen har sendt nye sagbruk til Finnmark så det vil bli tatt til med sagingen av alt tømmer som finns i distriktet så snart våren setter inn.

Ved siden av gjenoppbyggingsarbeidet vil næringslivet, særlig fiske og jordbruk bli holdt i gang. Staten vil også straks gå i gang med en rasjonell og utvidet fisketilvirkning bl. a. en rekke fryseanlegg. Mekaniske verksteder for bygging av fiskebåter vil bli utstyrt med de nødvendige maskiner. For den fiskerflåte som er igjen der oppe er det alle-

rede sendt fiskeredskaper fra England.

Når det gjelder de herjede strøk vil staten allerede fra begynnelsen ta sikte på en varig bebyggelse. Men selvfølgelig vil det nok på grunn av den totale ødeleggelse og vanskene med arbeidskraft og materialer også måtte anlegges en del midlertidig bebyggelse for bruk i den første tiden.

Hovedoppgaven for regjeringen er å skaffe befolkningen i Finnmark gode levelige kår både hva boliger, forbindelse med utenverdenen og næringsliv angår. Idag er bare en liten del av Norge fritt, men de rettningsslinjer for gjenoppbyggingen som regjeringen har stukket ut i denne frie landsdelen gir rike løfter for utviklingen av hele det nye Norge.

hver liten stue du har brent
skal flamme i den norske ånd:
Hver svart ruin mot snø og
fond

skal bli et frihetsmonument,
et offer som har kjøpt oss fri
fra mer enn blodig slaveri
bak vaktposter og piggtråd-
hegn.

Ruinen ble vår merkestein,
og Kirkenes vårt samlingstegn:

Ble noen lærer gjort til trell?
De stred for mere enn seg selv:
Her ble den norske åndsfront
prøvd,

her ble de tause dåder øvd
i mørke, kalde Finnmarksdøgn
i Norges kamp mot hat og løgn.

Det helvete, den slaveleir
hvor stolte menn har tidd og
tidd

ble først befridd!
Her ble det seige våpen smidd
som skjenker oss den største
seir:

Den ånd som bringer frihet
hjem,
den ånd som viser veien frem!

De franske kvinner har nå fått stemmerett

En politisk fordel har krigen skaffet de franske kvinner: full politisk likestilling med mennene. 21. april 1944 utstedte general de Gaulle en forordning som innebar at de franske kvinner for framtiden skulle ha stemmerett og være valgbare på samme vilkår som mennene.

Når motstandsbevegelsens folk har ønsket at kvinnene skal være med fra første stund, skyldes det ikke minst den store innsats som kvinnene har gjort under frigjøringskampen. Over hele Frankrike har de vært med i de hemmelige grupper og sammenlutninger, og det fins neppe den form for illegalt arbeid, som kvinnene ikke har vært med på. De satt i redaksjonen for de illegale aviser, de greidde med distribusjonen, de var med i maquis'en og i F. F. I. Ingen som så filmene fra

Emiliénne Moreau, nå medlem av den rådgivende forsamling. Dekorert både under den forrige og denne krig for sin kamp mot tyskerne.

Paris befrielse kunne la være å legge merke til den rolle kvinnene spilte under kampene i hovedstaden, hva enten det gjaldt å reise

Franske kvinner under tropperevy i London.

barrikader, få fram meldinger eller ta seg av de sårete. Og mademoiselle Paris stod ikke i noen særstilling. På samme vis har franske kvinner stridd i alle deler av Frankrike, og mange har falt som offre i kampen, mens tusener i fengsler og konsentrasjonsleire har måttet lide for sin frihetsfølelse, og sin patriotisme.

Men hva vil så de politiske følger av denne svære økning av velgermassen bli? Vil kvinnene stemme konservativt eller radikalt, vil deres stemmer fordele seg på de ulike partier i samme forhold som mennenes. Ingen kan gi noe sikkert svar. Tidligere var det vanlig å hevde at kvinnestemmerett i

Frankrike ville bety en styrkelse av kirkens stilling. Kanskje særlig på landsbygda og i småbyene. Mange radikale borgerlige døyvet derfor sin samvittighet når det gjaldt spørsmålet om kvinnes fulle politiske likestilling med å hevde at kvinnestemmeretten ville bety å styrke reaksjonen. Men det er ikke sannsynlig at det vil gå slik idag. Krigen har endret så mange forhold. Den har aktivisert mange kvinner og gjort dem mer selvstendige når det gjelder samfunnsmessige spørsmål. Og også kirken har fått føling med de nye problemstillinger. Presteskapet vil antakelig ikke slutte så mannjevnt op på reaksjonens side som det gjorde før.

Ellers gjelder det for kvinnene på hjemmefronten som for den franske motstandsbevegelsen i det hele at venstrepartienes folk har gjort en særlig stor innsats. Fler-tallet av de 11 kvinner som sitter i den rådgivende forsamling tilhører landsorganisasjonen, sosialdemokratene, kommunistene og andre venstregrupper. Kvinner fra venstrepartiene spiller også en ledende rolle i de kvinneorganisasjoner som nå trer frem og søker å aktivisere kvinnene og få dem med i politisk arbeid.

Den tradisjonelle oppfatning i utlandet at de franske kvinner er uten samfunnsmessige interesser og uten politisk innflytelse er ikke riktig. Den franske kvinne har slett ikke vært uten samfunnsmessig innflytelse. Hennes posisjon i familien har vært sterkere enn i mange andre land, og hun har spilt en stor rolle i arbeidslivet. Men hendes innflytelse har måttet gjøre seg gjeldene ad indirekte veg. I over 70 år har franske kvinneorganisasjoner kjempet for at hun skulde få de fulle politiske rettigheter. Nå er dagen kommet, og det er all grunn til å tro at hun vil vite å bruke dem med samfunnsmessig innsikt og ansvar til gagn for det franske folk.

Mademoiselle Debignac, kaptein i de Gaulles armé.

NORSKE JENTER!

Vær sterk og gjør andre sterke.

Den norske Hjemmefronts ledelse har sendt ut følgende parole om boikott av den kvinnelige arbeidstjeneste:

„Til innkalte AT-jenter.

Husk ordren fra H. L.: DU SKAL IKKE MØTE TIL SESJON! DU SKAL IKKE MØTE TIL TJENESTE! — Ifjor tok guttene den hardeste støyten. I år skal jentene holde fronten like fast som guttene i de mobiliserte årsklasser gjorde. Det er en plikt og en æressak.

Kvinnelig AT er en nazistisk institusjon og står under ledelse av nazister. De bestemmer hvor du skal sendes hen, hva du skal lære og hva du skal gjøre. Nazipropagandaen forteller deg at kvinnelig AT er nødvendig for å skaffe bøndene arbeidshjelp. Dette er ikke riktig. Det er nå tusenvis av ledige jordbruksarbeidere og jordbruket vil bli best hjulpet ved at denne arbeidskraft blir brukt i landets interesser. Ingen gode nordmenn vil ta imot hjelp av AT. Det er gitt parole om det. AT vil derfor bare bli utnyttet av tyskere og nazister. I Nord-Norge måtte de bistå fienden med den skjendigste krigsforbrytelse som har vært gjort mot vårt land. Du må være forberedt på at noe liknende kan gjenta seg.

AT samler ungdommen i leirer. Er du klar over hvor farlig dette er i år. Når som helst kan krigen blusse opp her i landet også, og hva vil det da bli med slike jenteleirer som quislingene og tyskerne har myndighet over? Dere kan bli tvunget til å gjøre tjeneste for fienden, med soldatforpleining i lasarettene, mens guttene står på den andre siden i våre heimestyrker og sammen med de soldatene som kommer utenfra for å hjelpe til med å befri Norge. Den situasjonen må dere ikke komme i! Nekt å ha noe med kvinnelig AT å gjøre!

INGEN NORSK JENTE TIL AT I ÅR!

STÅ SAMMEN MED GUTTENE!

„OGSÅ DU NÅR DET BLIR KREVET”

I 1942 ble det besluttet at Norwegian Womens Services skulde opprettes i England. Selv om avdelingene ikke er så store utfører de et storartet arbeid som har frigjort mange menn for aktiv tjeneste. De fleste av disse kvinner kom til England med commandotropper fra Norge og Svalbard. Men en hel del tok den samme risken som sine menn og foretok den farlige reisen over Nordsjøen i fiskebåter eller til og med i små robåter. Alle kom de til England med det samme mål for øye — å gjøre sitt i kampen for å befri Norge fra naziåket.

Den første kvinneavdeling som ble satt opp var Norwegian

Womens Auxiliary Corps i juli 1942. Medlemmene gjennomgikk først et tre ukers rekruttkursus i Skottland. Her lærte de det almindelige i den militære rutine såsom eksersis, camouflage, kartlesning og liknende. Senere ble mange av dem utkalt til forlegninger hvor

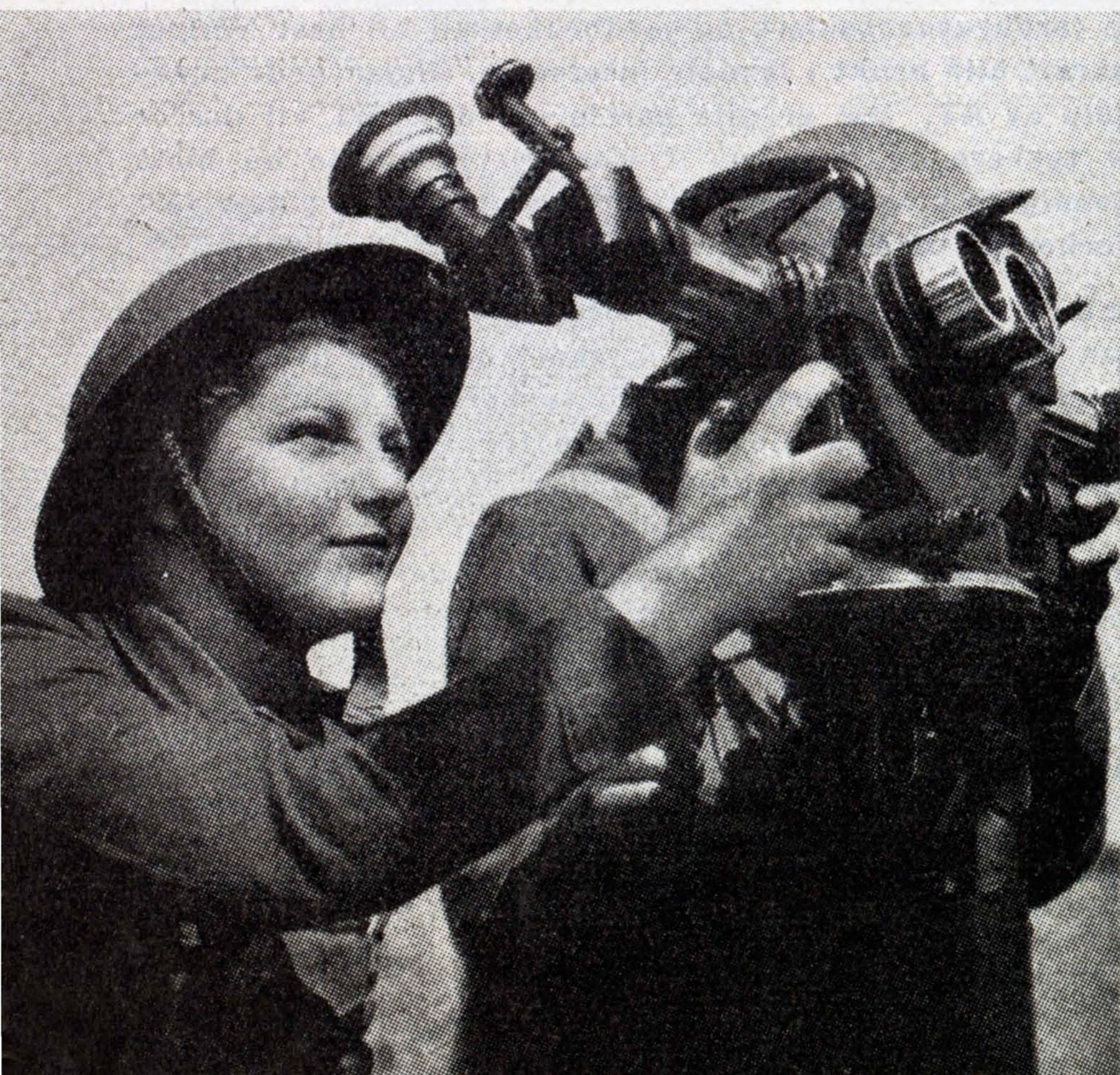
spesialkurser i signalering, luftvernstjeneste, bilkjøring m. v.

Alle i London kjenner „the Norwegian Navy girls” i de kjekke blå uniformene og de røde sjømannsslue-
ne med rød, hvit og

NORSKE KVINNER KJEMPER MED I DET FRIE NORGE

Kvinnenes skyteferdighet vekker beundring.

de arbeider som kontorister, telefonbetjening, kokker, sjåfør-
rer, marketersker o. s. v. Andre igjen tjenestegjør ved sanitetsavdelinger. Flesteparten arbeider imidlertid i de norske departementer og administrasjonskontorer. Men også disse innkalles til

Kvinner egner seg utmerket til tjeneste i luftvernet.

blå kokarde. De norske jentene i vår marine har nøyaktig de samme oppgavene som de engelske kvinner i marinen, nemlig å frigjøre så mange som mulig for aktiv krigstjeneste.

Under ett av sine kurser hadde de kvarter i en gammel norsk jager som lå på havnen. Men i alminnelighet får de sin utdannelse i en „marineleir” et steds i England. Treningen her består i eksersis, morse- og semaforering samt et grundig kurs i bruken av alle slags skytevåpen såsom pistoler, gevær og tommyguns.

Kvinnene bruker samme våpentyper som mennene, og de behandler dem like lett som

mennene. Når kurset er avsluttet er de norske jentene ikke bare i stand til å manøvrere en liten båt, men de er også fortrolig med arbeidet om bord i større båter. Ved siden av den praktiske del av kurset undervises det også i teoretiske fag. En sjøoffiser underviser f. eks. i sjørett, gassinstruksjon, artillerikunnskap, og navigasjon. Eller en sanitetsoffiser underviser i arbeidet ombord i lasarettskip og førstehjelp.

Det fins også en annen tjeneste for de norske kvinnene. Det er for kvinner som arbeider ved norske enheter eller som arbeider som maskinskriverer, telefonistinner og sjåfør ved hovedkvarteret for

R. N. A. F. (Det norske flyvåpen) i London. De er utdannet ved den norske hærs utdannelsesleir for norske kvinner og ved spesielle treningsleire. Flere av dem har også gjennomgått spesialkurser i engelske treningsleire.

Den første kvinne i denne spesielle tjeneste som hadde den æren å bære det norske flyvåpens blå kampuniform er den 25-årige Eva. Hun var den første som flyktet fra Nord-Norge til Svalbard i 1940. Der arbeidet hun inntil de engelske commandos et år senere kom dit og hentet henne til England.

Kvinnene tjenestegjør også i vaskeriet i forlegningene i England.

Norske kvinner i Sverige

Det er etterhånden blitt mange norske kvinner som på grunn av statspolitiets og Gestapos forfølgelser har måttet dra over til Sverige. Deres eneste tanke derborte er å kunne gjøre noe for å hjelpe oss herhjemme på en eller annen måte. Av et brev vi har fått fra Sverige ser vi at våre kvinner derborte utfører et stort og godt arbeid for Norge. De har samlet inn store mengder med tøy som nå syes opp til norske barn. En jiten kvinnegruppe derborte skriver at de har satt seg som mål å sy ferdig 5000 sett babyutstyr i år. Mange kvinner arbeider også med å sortere over 100 tonn klær og sko som

skal til Norge som en gave fra Amerika. Og overalt hvor det er norske kvinner, på sykehus, rekonvalesenthjem, skoler, forlegninger og privat strikkes det store mengder votter, strømper og „Finnmarkshetter” til guttene våre — politisoldatene som skal være med og befri Norge fra nazibarbariet. På denne måten bl. a. er også kvinnene med i frigjøringsverket.

Forsyninger til Norge etter krigen.

Før Frankrike, Belgia og Polen ble befrikket, var det nesten uråd å danne seg et noenlunde pålitelig bilde av forsyningssituasjonen i Europa etter krigen. Heldigvis er disse land nå blitt frie uten at produksjonsapparatene er blitt ødelagt i særlig stor utstrekning. Dette har lettet situasjonen. Det hjelper også at Sovjet-Russland får tid på seg til å sette igang sitt eget gjenoppbyggingsarbeid ennå mens krigen varer. Alt i alt blir det på denne måten mer varer til de land som ennå er okkupert, enn man turde håpe på for tre kvart år siden.

Hvorledes blir nå varene fordelt mellom de nødstilte land i Europa når Tyskland er slått? Hovedregelen er at de enkelte lands regjeringer selv tar de nødvendige skritt for å skaffe forsyninger. Selve avslutningen av kjøpekontraktene kan i almindelighet ikke foretas før UNRRA har godtatt dem. Som regel må også de interallierte forsyningsorganer for de felles krigsformål godkjenne de store kontrakter. Man må jo forhindre oppkjøp av varer som er nødvendige for krigsførselen. Det ville heller ikke være riktig om et enkelt land underhånden fikk høve til å legge beslag på varer det er lite av i verden til fortrenghet for andre land. Under de militære operasjoner og i den første vanskeligste tiden etterpå har de militære et visst ansvar for forsyningene til civilbefolkningen. Men det er ad-

Professor Birger Bergersen forbereder forsyningene til Norge.

gang til å skaffe tilleggsforsyninger ved regjeringens initiativ.

For de viktigste varegruppers vedkommende stiller saken seg slik:

Matvarer. Det er sikret tilstrekkelig matvarer for den norske befolkning den første vanskelige tiden. Det er transportmulighetene både til Norge og inne i Norge som avgjør om rasjoneringsproblemen den første etterkrigstiden vil bli løst tilfredsstillende.

Avkastningen av jorden i Norge står ikke i forhold til det dyrkede areal på grunn av mangel på kunstgjødsel. Melk- og kjøttproduksjonen er gått sterkt ned, det er lite kraftfor og besetningene er redusert. Imidlertid vil jo matvareproduksjonen i sin helhet komme den norske befolkning til gode når Norge blir befrikket, og det betyr at iallfall blir det poteter, grønnsaker og fisk å få. Melkproduksjonen må kunne økes, og når importen av kornvarer og kraftfor kommer i gang, skulle det ikke være så lenge før rasjoneringsplanen av melk kan oppheves. Det vil bli sør-

get for innførsel av litt tørrmelk til særlig nødlidende melkfattige strøk. Kjøtt og flesk blir det smått med inntil vår egen husdyrbestand kommer opp igjen. En hel del kjøtthermetikk vil kunne importeres. Litt ferskt kjøtt og flesk også, men rasjoneringen må sikkert opprettholdes en god stund fremover. Det samme gjelder spisefett. Det er et meget stort underskudd på fett i verden idag. Men vi er jo et fettproduserende land, og vi må kunne gå ut fra at rasjonene vil bli øket. Også sukker er det underskudd på. Vi får derfor sikkert en ganske streng sukkerrasjonering den første tiden.

Straks vi får våre betraktlige kornlagre hjem, vil brødrasjonene kunne økes. Vi må ha grunn til å håpe at det ikke vil vare alt for lenge før brødrasjoneringen helt kan oppheves.

Meget avhenger av hvorledes forsyningssituasjonen i de andre europeiske land utvikler seg. I det hele må vi være klar over at det vil ta adskillig tid før vi kommer opp til den kostholdsstandard vi hadde før krigen. Det er ikke bare lagrene ute i verden som avgjør det. Vår økonomiske situasjon vil ikke tillate en ubegrenset import, selv om vi hadde anledning til det.

Klær må rasjoneres i den første tiden etter krigen. Verdensbeholdningen av ull og bomull er tilfredsstillende, og derfor kan vi gjøre regning med at vi får tilstrekkelig med råstoffer til våre spinnerier straks transportsituasjonen tillater det. Garn er det derimot vanskelig å få tak i idag. Litt ferdige klær, særlig arbeidsklær, blir kjøpt. Men ellers må man jo først og fremst tenke på innførsel av råvarer og halvfabrikata.

Sko- og lærvarer har det vært stor mangel på hjemme de siste årene. Dessverre er det underskudd ute i verden også, og det vil ikke bli mulig å skaffe fullt tilfredsstillende forsyninger av disse varer den første tiden etter kri-

gens opphør. Man må derfor være forberedt på en ganske streng rasjonering en god stund fremover.

Brensel. Det sier seg selv at det er særlig viktig for oss å få innført et rimelig kvantum kull og koks når krigen er forbi. Det er nesten like viktig som maten. Før krigen importerte vi 3,3 millioner tonn, men vi må nok forsone oss med at dette kvantum blir betraktelig nedsatt første tiden etter krigen. Derfor må vi fortsette med ved til husoppvarming for at industrien og transportvesenet skal få mest mulig. Vi fikk før krigen omtrent 300,000 tonn fra Svalbard pr. år. Det vil ta nokså lang tid før kulldriften der kommer igang igjen. Vi fikk 70—80 proc. av vårt kullbehov dekket av import fra England før krigen. Resten fikk vi fra Tyskland og Polen. Kullutvinningen i England går imidlertid stadig tilbake, og hvorledes det går med importen fra Tyskland og Polen er ikke godt å si idag. Også for brenseloljens vedkommende må vi pålegge oss streng rasjonering etter krigen. Vi må først og fremst sørge for at vårt transportvesen og våre fiskerier får hva som behøves.

Av **forsyninger til industrien** må først nevnes jern og stål. Det blir sikkert mulig å få anskaffet de tilstrekkelige mengder av disse viktige varer. Det er shippingsituasjonen som her er det avgjørende. Også kjemikalier samt råstoffer til den kjemiske industri vil i det vesentlige være avhengig av skibningssituasjonen. Elektrisk materiell samt forsyninger til fiskerinæring vil det bli meget vanskelig å skaffe den første tiden. Her foreligger det stor mangel i verden. Som ett eksempel kan nevnes at hamp, manilla og sisal så å si ikke er å oppdrive.

En oversikt over forsyningssituasjonen viser altså både lys og skygge. Men dersom vi er dyktige nok, og alle sjanser utnyttes, får vi vel tro at det går bra.

Ålesundspike, tildelt tre krigsmedaljer.

For en tid siden ble en ung norsk salongpike ombord på et norsk skip tildelt British Empire Medal av admiral J. S. Ritchie og Olavsmedaljen og Krigsmedaljen av den norske konsul Johan Vogt.

Og Margit — hvis etternavn vi ikke kan avsløre har i sannhet gjort seg fortjent til disse utmerkelser. Hun har vært med på mer enn de fleste unge norske kvinner under denne krigen. I et brev skriver kapteinen om hende: „Hun var i det hele tatt et strålende eksempel på mot og kallblodighet.”

Margit reiste til sjøs for ni år siden. Hun har seilt under hele krigen og har oppfylt sine forpliktelser på en strålende måte. I mars 1942 gikk hun ombord i en norsk båt som skulde til Malta. Situasjonen der var den gang temmelig kritisk. Det gjaldt å bringe fram viktige fornødenheter koste hvad det koste vilde. Båten gikk i konvoi og førte med seg ammunisjon, bensin, petroleum og kull. Margit som var den eneste kvinnen ombord meldte seg som frivillig.

Admiral Ritchie dekorerer Margit.
Bak hende sees skipets kaptein.

Konvoien reiste midt i krigsområdet og ble utsatt for voldssomme luftangrep. Men Margit utførte hele tiden sitt arbeid, rolig og kaldblodig. Hun serverte kaffe og forfriskninger ved kanonene mens bombene haglet ned om båten. På reisesens tredje dag ble båten, som var beskyttet av en del engelske krigsskip angrepet av styrtbombeplan og torpedoplan og alle båtens kanoner var i virksomhet. Konvoien fikk ingen skader under angrepet. Etter tre timer kom imidlertid et nytt angrep og bombene falt tett rundt den båten der Margit befant seg. Angrepet fortsatte helt til mørket falt på. To av de fiendtlige flymaskiner var da skutt ned.

Straks før mørket falt på kom det ordre om at båten skulde fortsette alene, uten konvoi til en havn på Malta. Bare en enkelt jager skulde beskytte den. To ganger underveis ble skipet angrepet av tyske stukasfly som kastet bomber mot båten. Flere ganger var det bare få meter som skilte bombene fra mål. Endelig kom båten lykkelig fram til Malta. Men vanskene var ikke slutt med det. Under hele lossingen ble skipet ustanselig angrepet av Stukas og Junkers og til-

slutt lyktes det fienden å kaste en bombe som falt ned på dekket. Bomben trengte gjennom til maskinrummet som tok fyr. Hvert øyeblikk var en redd for at ammunisjonen ombord skulde eksplodere, og kapteinen besluttet da å hugge hul i skipsiden for å få ammunisjonen under vann. På land ble alle som bodde i havnens nærhet evakuert av frykt for eksplosjonen. Et veldig ildhav slo opp fra skipet og branden raste hele natten. Da morgenen kom var det bare en del av akterskipet som ikke var ødelagt.

I disse fryktelige timene trostet Margit alle farer og hjalp til og med til med lossingen av båten. Og da byssa ble ødelagt improviserte hun en bysse på kaien og fortsatte arbeidet der. I tre hele måneder var hun på Malta og gjorde nytte for seg på en måte som vakte alles beundring og respekt.

Margit er ikke av den freidige, selvoptatte typen som elsker offentlighet og oppmerksomhet. Da hun fikk medaljene sa hun: „Undskyld, men jeg må gå nå for å bli ferdig med mitt arbeid.” Og hun gikk tilbake til kopper og fat og oppvask — tilbake til hverdagen og plikten.

DEN FREMSTE FRONTLINJE

under krig som i fred er den sosiale. Den viser bedre enn noe annet hvor langt et folk er nådd, ikke bare på det sosiale men også på det økonomiske og kulturelle område. Den sosiale standard er da også bestemmende for det nasjonale samhold og den motstandskraft som kan mobiliseres mot overfallsmenn, undertrykkere og forrædere.

Vi så det i Norge allerede før den 9. april. De store sosiale framsteg som var gjort i årene før krigen, sveiset folket sammen. Det kjendte det slik at de nå eide mer av landet sitt enn tidligere. Og det øket ansvarskjensla og forståelsen for de nasjonale verdier. Også i forsvarsspørsmålet merket en et tydelig omslag, som dessuten hang sammen med den fascistiske fara.

Norden var før krigen kjendt som en frihetens forpost i Europa. Denne anerkjennelse hang også sammen med at den sosiale frontlinje var flyttet fram i første rekke under arbeiderbevegelsens voksende innflytelse. Samtidig vokste forståelsen for de økonomiske, kulturelle og nasjonale problemer.

Den krig som nå har pågått i 5½ år, utkjempes ikke bare på de store fronter, men like

meget i fabrikker, gruver, i transportvesenet osv. Et annet viktig frontavsnitt er hjemmene. De som i denne vanskelige tid holder hjemmene sammen, bidrar i høyere grad enn noen annen til å holde fronten sammen. Det ser vi best i Norge idag.

Frankrikes sammenbrudd 1940 skyldtes ikke bare et militært nederlag. De sosiale motsetninger virket oppløsende. Motstandskraften var undergravd på forhånd. Og så kom den uungåelige katastrofe. Det nye Frankrike, som nå er iferd med å reise seg, vil sikkert bygge på sikrere grunn. Det vil forstå at det sosiale underlag er bestemmende for den politiske og nasjonale overbygning.

Når England kunne redde seg ut av den dødelige fare det og det øvrige Europa stod overfor på høsten 1940 og vinteren 40/41, så skyldes det ikke bare mobilisering av de militære, men også av de sosiale krefter. Utrustningen av de engelske hærer var en livsbetingelse først for forsvaret av Stor-Britannia og deretter for angrepet på Hitler-Tysklands posisjoner. Hele det engelske folk var med på forberedelsene som på slagfeltet. De sosiale forhold ble
(Forts. s. 20.)

Tuberkulosen i Norge i krigsårene.

Det er ikke så lett å danne sig et helt sikkert bilde av tuberkulosisens forhold i Norge i okkupasjonsårene. Men tar vi vårt utgangspunkt i de offisielle statistiske opplysninger som foreligger, kan vi allikevel nå fram til et bilde som dessverre er alt annet enn lyst og nu blir mørkere for hvert år som går.

For å lære om sykdommen er avtatt eller tiltatt i hyppighet under krigen vilde vi helst kjenne det årlige antall av s. k. nyinfeksjoner, d. v. s. antallet av mennesker som smittes pr. år. Men da sykdommen i mange tilfeller overhodet ikke gir symptomer, mens det i andre tilfeller ofte varer meget lenge før symptomene viser sig, og før den angrepne søker lege, vil legens anmeldelser av nye tilfeller bare danne et ufullstendig grunnlag for bedømmelsen. Et virkelig korrekt bilde av tilstanden vilde man bare få, hvis hele befolkningen til stadighet var under systematisk kontroll med tuberkulinundersøkelse eller skjerm-billedfotografering.

Tuberkulosesykeligheten, d. v. s. antallet av nyanmeldte tuberkuløse sykdommer, sett i forhold til den levende befolkning, viser en påtagelig og meget uhyggelig stigning. Før krigen hadde vi i Norge samme gunstige utvikling som i våre naboland. Fra 20,2 nye tilfeller pr. 10.000 levende i 1933 sank tallet til 15,5 i 1939 og til 13,0 i 1941.

I 1942 steg tallet til 13,7 og i 1943 til 16,2. Å dømme efter oppgaven for første halvår 1944, kommer tallet for dette året til å ligge helt oppe ved ca. 19 pr. 10.000. Dette vil si en forøkelse av de nye tilfeller med ca. 50 % i løpet av 3 år.

I Oslo var antallet anmeldte tilfeller av smitteførende lungetuberkulose sunket fra 17 i 1936 til 13,1 i 1941. Også her begyndte stigningen i 1942 og 1943 var tallet oppe i 17,4 pr. 10.000. Stigningen 1942—43 utgjør 32 %. Noe slikt har en i Oslo ikke sett siden vår tuberkuloselov trådte i kraft i 1900.

Noen statistikk over tuberkulosedødeligheten for hele landet i de siste årene er desverre ikke tilgjengelig. For Oslos vedkommende vil vi fra Helserådets årsberetninger se at tuberkulosedødeligheten i tiden frem til slutten av 1930-årene var sunket sterkt. Mens det i 5-årene 1900—05 årlig var 30 dødsfall av tuberkulose pr. 10.000 levende, var dette tallet i 1939 sunket til 7,6. I de første okkupasjonsårene fortsatte tuberkulosedødeligheten i Oslo å synke. I 1940 var den 7,3 pr. 10.000 levende, i 1941 6,7. I 1942 gikk den helt ned i 6,0. Men så begyndte den atter å stige. I 1943 var den 6,7 og i 1944 lar den sig beregne til ca. 7,6.

Som allerede nevnt har vi endnu ingen grunn til å tro at økningen
(Forts. s. 20.)

FAGORGANISASJONEN GJENREIST I NORD-NORGE

Landsorganisasjonens formann Konrad Nordahl er i disse dager i Stockholm. Som bekjent har Landsorganisasjonen et kontor i London, et sekretariat i Stockholm og en representant i Amerika. Konrad Nordahl forteller at Landsorganisasjonen har sendt en tillitsmann Karl Furuskjegg til Nord-Norge for å ivareta de fagorganiserte arbeideres interesser. Furuskjegg er nå i full virksomhet og arbeiderne har rekonstruert fagforeningene og det er dannet et faglig utvalg i Kirkenes. Nordahl uttaler videre at fagorganisasjonen vil bli gjenreist fullt ut etter hvert som Norge blir befridd. Alle de bestemmelser som er innført under okkupasjonen bl. a. den såkalte rikstariffavtale vil bli opphevd og nye avtaler innført.

Som bekjent er det vedtatt en anordning som bestemmer at alle tariffavtaler som bestod før 9. april 1940 straks skal gjeninnføres. På grunnlag av denne anordning er det ført forhandlinger mellom representanter for Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorgani-

isasjonen om et lønnstillegg som straks skal utbetales. Dette tillegg er 30 øre pr. time for menn og 20 øre for kvinner. Denne overenskomst bygger på forliket av 4. januar 1940.

Avtalen er sluttet bare for 3 måneder. Da kan det tas op nye forhandlinger om lønnstilleggets størrelse. Selve anordningen gjelder et år etter at Norge er befridd.

Konrad Nordahl.

Nordahl fremhevet særlig sjøfolkenes veldige innsats og det ærefulle blad de under denne krig har skrevet i Norges historie. Vi må bare håpe at Norge viser sine tappre sjøfolk sin takk ved å bedre deres økonomiske kår og heve deres sosiale standard.

Om Landsorganisasjonens framtid uttalte Konrad Nordahl at han var sikker på at den vilde gjenoppstå etter krigen, større og sterkere enn noensinne. Den vil sikkert komme til å spille en avgjørende rolle i gjenoppbyggingen av Norge. Men her må vi fastholde at arbeidskraften i framtidens Norge må få de samme rettigheter i det økonomiske liv som kapitalen har.

Den fremste frontlinje

(Forts. fra s. 17.)

bedret i arbeidslivet. I spissen for arbeidsmobiliseringen stod

av tuberkulosen skyldes mere utbredt smitte. Men vi må desverre regne med at dette moment foreløbig kommer til å spille stadig økende rolle ettersom bolig- og renslighetsforholdene forværres. Den økning som hittil har funnet sted skyldes sikkert i første rekke nedsatt motstandskraft, og denne er blitt nedsatt av mange grunder. Viktigst er vel den utilstrekkelige ernæring, kanskje ikke så meget mangel på de forskjellige vitaminer som ganske enkelt for lite mat,

også en mann som var utgått fra arbeiderbevegelsen, Ernst Bevin. Det var i fabrikkene at grunnlaget for Englands og de alliertes seirer ble lagt. Et mektig og strålende bidrag ble i denne tid, ja også senere ytet av våre sjøfolk.

Sovjet-Samveldets umåtelige styrke og den Røde hærs enestående slagkraft er uløselig knyttet til den sosiale basis folket der bygger på. Det kjenner seg ett med sitt land og alle vet hva de slåss for. Den samhörighet som springer ut av dette forhold, har utløst en samlet innsats som har slått verden med både forundring og beundring.

Nå er da spørsmålet: har vi lært tilstrekkelig av det som er hendt, til å kunne bygge framtidens frie Norge på en sosial basis som vil holde og da også evne å samle folket om de store byggende oppgaver?

for lite kalorier. Men de mange svære påkjenninger av psykisk og legemlig art og de uhensiktsmessige arbeidsforhold har nok også gjort sitt til å svekke motstandskraften. Vi vet at ernæringen her utgjør en meget vesentlig faktor og når sykdommen og dødeligheten av tuberkulose i de 2 siste årene er steget såvidt meget, må vi se med den største engstelse på året 1945, hvis ikke ernæringssituasjonen som nu fortøner sig faretruende, kan bli bedret.